

SESSİZ BİR ADAM (1970) ADALET AĞAOĞLU (1929 – 2020)

Genel Bakış

Ankara Üniversitesi DTC Fakültesinde Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirmesinin ardından TRT'de dramaturg, radyo tiyatrosu müdürü ve Radyo Dairesi Başkanı olarak çalışmaya başlamış olan Ağaoğlu, 1970 yılında TRT tarafından düzenlenen ilk oyun yarışmasına katılmaya karar verir. A. Çehov'un *Hoppa Kadın* adlı öyküsünden esinlenerek *Sessiz Bir Adam* adlı tiyatro oyununu kaleme alan Ağaoğlu, yazmış olduğu metni yarışmaya gönderir. Ancak yarışmanın şartnamesinde yalnızca özgün eserlerin yarışmaya kabul edileceği belirtildiği için *Sessiz Bir Adam* yarışmanın dışında kalır. Yarışmanın jüri üyelerinden olan Metin And ile Özdemir Nutku Ağaoğlu'nu aramış ve eseri çok beğendiklerini belirtmişlerdir. Fakat daha önceden belirlenmiş olan kuralları değiştiremeyen jüri üyelerinin eserin kabul edilmesi konusunda ellerinden hiçbir şey gelmez. Muhsin Ertuğrul Ağaoğlu'nun *Sessiz Bir Adam* adlı oyununu çok beğenir ve Şehir Tiyatroları'nda oynanması için elinden geleni yapar. Fakat TİP (Türkiye İşçi Partisi) üyesi olan Ağaoğlu dönemin siyasi atmosferinden olumsuz yönde etkilenir. Komünist olarak mimlenmiş olan Ağaoğlu'nun söz konusu edilen eseri hiçbir yarışma tarafından kabul görmediği gibi tiyatro toplulukları tarafından da sahnelenemez. Toplamda iki bölüm ve altı tabloda oluşan tiyatro oyununda, özellikle olayların geçtiği gerçek dönemde yaşamış olan bohem aydınlarının eleştirisi yapılmaktadır. Sürekli olarak gösterişli davetlerde sanat ve toplum üzerine tartışan oyun karakterleri, toplumu gerçek anlamda esenliğe kavuşturacak hiçbir faaliyette bulunmazlar. Birbirine karşıt olan toplumsal sınıflar arasındaki bilinç, düşünce, davranış ve dünya görüşü farklılıkları yazarın nesnel ve öznel gözlemleri ışığında okurun/seyircinin gözleri önüne serilir. Ağaoğlu'nun *Sessiz Bir Adam* adlı tiyatro oyunu ilk defa 2017 yılının Ağustos ayında Everest Keşif tarafından kitap halinde yayımlanmıştır.

Özet

Doğu illerinden birindeki yol yapım çalışmalarında tekniker olarak görev yapan genç adam, patlak veren işçi grevleri sırasında ağır şekilde yaralanan patronunu kurtarır ve onu Erzurum'a kaçırarak bir hastaneye yatırır. Patronun kızı olan genç kadın babasının yanına gelir. Genç adam patronu ölene kadar yanından ayrılmaz. Patronun yaralanması ve hastaneye kaldırılması münasebetiyle genç adamla genç kadın birbirleriyle tanışır. Birkaç defa birlikte akşam yemeğine gittikten sonra genç adam genç kadına evlenme teklif eder. Genç kadın genç adamın teklifini kabul eder ve onu sanatçı dostlarıyla bir davet düzenleyerek tanıştır. Sanatçılar, sanat ve toplum üzerine derin tartışmalara girmişlerdir. Genç adam ve onun arkadaşı sanatçıların arasında süregiden tartışmalara hiçbir anlam veremezler. Sürekli kendilerini öven ve anlaşılacak için elinden geleni yapan sanatçılar birbirleriyle dostmuş gibi görünseler de aslında sıcak bir rekabet halindedirler. Her şeyi halk için yaptıklarını söyleseler de aslında toplumdan oldukça uzaktırlar. Sanatçılar, sıradan işçi konumunda olan genç adamı ve arkadaşını dışlarlar. Onlara kendi ayak işlerini yaptırırlar. Sanatçı karakterler kendi küçük dünyalarında birbirlerini çekiştirirlerken genç adam hem çok çalışmakta hem de doktora tezini hazırlamaktadır. Vakitlerini sürekli eğlenerek, para harcayarak ve ehemmiyetsiz tartışmaların içinde kaybolarak geçiren sanatçıların temel ihtiyaçlarını çoğunlukla genç adam giderir. Yazı geçirmek için sanatçı arkadaşlarıyla birlikte yazılığa taşınan genç kadını görebilmek için işten vakit ayırmış olan genç adama yeniden iş yaptırılır. Bir garsona düğününü kendi evinde yapacağına söz vermiş olan genç kadın genç adamdan eve geri dönmesini ve elbiselerini getirmesini ister. Çevresindekilerin ikiye bölünmüşünden her ne kadar sıkılmış ve bunalmış olsa da genç adam eşinin isteğini yerine getirir. Resim yapmaya çalışan genç kadına ressam dostu yardımcı olmaya çalışır. Ressam da sergileyebileceği bir tablo yapmanın peşindedir. Bir süre sonra ikili arasında yasak bir aşk ilişkisi başlar. Bütün yaz birlikte vakit geçirirler. Yaz mevsiminin bitmesinin ardından genç kadın eve geri döner. Fakat ressamın öykü yazarı bir kadınla birlikte olmaya başladığını ve yaptığı resmin herkes tarafından beğenildiğini gören genç kadın huysuzlaşmıştır. Doktora tezini tamamlamış olan genç adam savunma için fakülteye gider. Tezini başarıyla savunan genç adam profesörlerin takdirini kazanır.

Ressamı elinden kaçırdığını fark etmiş olan genç kadın oturma odasını yazarlar için yeniden dekore eder ve akşam vakitlerinde yazarlar için bir davet düzenler. Arkadaşla birlikte eve gelen genç adam, doktora tezinin başarıyla savunulması münasebetiyle kendi aralarında mütevazı bir kutlama yaparlar. Akşam vakitlerinde davete katılan yazarlar; önemsiz konular üzerine tartışır, birbirlerini çekiştirir ve rakip olarak gördükleri kişilere çamur atarlar. Bir yerde toprak kaymış olduğunu haber alan genç adam ve arkadaş evden ayrılırlar. Ressamın son yaptığı tabloyu kötüleyen genç kadın, yazmış olduğu bir roman bölümüyle romancıyı etkilemeye çalışır. Bir süre sonra arkadaş çamurla kaplanmış kıyafetleriyle eve girer. Yola düşen toprağı kaldırma çalışmaları sırasında genç adam toprağın altında kalarak can vermiştir. Gazetelerde çıkan haberlere göre genç adamın doktora tezi sayesinde yeni bir şey keşfedilmiştir. Genç adamın ölüm haberini alan ve gazetelere haber olduğunu öğrenen sanatçılar onu övmeye başlarlar. Her biri diğerlerine onunla ne kadar iyi dost olduklarını kanıtlamaya çalışır. Genç adamın cenaze töreni düzenlenir fakat sanatçıların söz verdiği gibi gösterişli bir tören olmaz.

Kişiler

Genç Adam Uzun yıllar doğu illerindeki yol yapım çalışmalarında tekniker olarak çalışmış olan oyunun başkarakteri, patronunun kızına aşık olur ve onunla evlenir. Evlendiği genç kadın sayesinde yeni bir topluluğun arasına katılan genç adam, sanatçı çevreyi anlamakta ve onlara uyum sağlamakta oldukça zorlanır. Kendini sanatçı çevreden soyutlayan genç adam eşini mutlu etmeye ve doktora tezini bitirmeye çalışır.

Genç Kadın Zengin bir sermayedarın kızı olan kadın karakter, hiçbir meziyeti olmamasına rağmen düzenli olarak evine sanatçıları toplayıp ziyafetler vermektedir. Yol yapımı işçilerinin başlattığı bir grev sonucunda babası yaralanır ve hastaneye kaldırılır. Bu sayede genç kadın genç adamla tanışır. Genç adamda farklı bir şey olduğunu sezinen genç kadın onun evlilik teklifini kabul eder. Sanatçı çevrenin bir parçası olmaya çalışan kadın karakter eşini sürekli olarak ihmal eder hatta onu kullanır.

Hizmetçi Genç kadının babasının işçilerinden biri olan babasını iş kazası sonucu kaybetmiştir. Genç kadının babası, kızının yalnız büyümesini istemediği için hizmetçiyi besleme olarak yanına almıştır. Oyun boyunca seyirciye/okura dolaysız bir şekilde seslenen tek kişidir. Her tablonun açılışı onun uzun monologlarıyla yapılır. İşçi sınıfına mensup olan kadın karakter genç kadına karşı borçlu olduğunu hissetmektedir. Fakat zaman içinde sanatçı çevrenin ikiyüzlülüklerini daha iyi gören ve genç adamın neler yaşadığına şahit olan hizmetçi, ablası olarak nitelendirdiği genç kadının yanından ayrılır.

Arkadaş “(...) ötekilerin rahatlığı altında ezilerek, dizlerini bitişirmiş, bir sandalyede iğreti oturmaktadır. Koyu lácivert bir elbise giymiştir. İçinde kolalı beyaz gömlek. Bununla birlikte üstündekiler yıpranmıştır. Genç, ama yüzü derin çizgiler içindedir” (Ağaoğlu 2017, 26). Genç adamla birlikte yol yapımında tekniker olarak çalışan erkek karakter işçi sınıfını temsil etmektedir.

Şair'in Karısı “Şair'den daha yaşlı, parlak renkli uzun bir jarse pantolon içindedir. Elleri, kolları, sesi, burnu, mimikleri baştan sona büyük olan bu kadının her hareketi bir moda dergisinden kopya edilmiş izlenimi verir” (Ağaoğlu 2017, 26).

Gitarist “(...) parlak kırmızı bir pantolon, yaka düğmeleri göğsüne değin açık, dantelli beyaz bir gömlek giymiş, beline renkli bir kuşak bağlamış, boynuna bir zincir kolye asmıştır” (Ağaoğlu 2017, 25-26). Toledo Şarkı Yarışması'na “Ellerindi” adlı parçayla katılmış fakat Jüri Başkanıyla yatmadığı için birinci olamamıştır.

Ressam Genç kadının en yakın sanatçı dostu olan erkek karakter, onu resim yapma konusunda teşvik eder. Diğer ressam rakiplerini hiç çekemez ve onları sürekli eleştirir. Bütün ülkeye ve dünyaya kendini tanıtabileceği bir resim yapmak istemektedir. Bu amaçla ressam bütün yaz mevsimini genç kadının yazlığında geçirir. Genç kadınla ressam arasında bir ilişki başlar ve ikili yaz boyunca birlikte olurlar. Fakat daha sonra ressam öykü yazarı olan bir kadınla birlikte olmaya başlar. İsteddiği resmi çizip amacına ulaştığı için genç kadından ayrılır.

Romancı “Tosun Kırı” adlı bir roman kaleme almış olan oyun karakteri, sanat çevresinin ilgi odağı olur. Romancı, diğer roman yazarlarını eleştirir ve her birini rakibi olarak görür. Ressamdan ayrılmasının ardından genç kadın romancıyı etkilemeye karar verir. Evin bütün dekorasyonunu bir

yazara göre yeniden oluşturur. Genç kadın, yazmış olduğu roman bölümü ve roman sanatı üzerine edinmiş olduğu bilgilerle romancıyı etkilemeye çalışır.

Oyunda rol oynayan diğer karakterlerin isimleri şunlardır: Oyuncu, Şair ve Tenor.

Öykü

Birbirine Karşıt Toplumsal Sınıflar ve Birbirine Karşıt Dünya Görüşleri Oyunun birinci tablosundaki olaylar; modern tabloların, heykellerin, maskların, elişlerinin, kilimlerin ve çeşitli antikaların bulunduğu oturma-yemek odasında geçer. Hizmetçinin kardeşi olarak gördüğü genç kadın, kısa bir süre önce tanışmış olduğu genç adamla evlenmiştir. Genç çiftin evliliğini kutlamak amacıyla genç kadının evinde kutlama düzenlenmiştir. Kutlamaya toplumun üst tabakalarına mensup birçok sanatçı katılmıştır. Bunlar; şair, şairin karısı, tenor, gitarist, ressam, oyuncu ve romancıdır. Kutlamaya genç adamın davetlisi olarak yalnızca arkadaş katılmıştır. Yeni evlenmiş olan çift kutlamaya katılmadan önce davetliler sanat ve toplum üzerine sohbet ederler. Sanatçılar birbirlerinin eserlerini övseler de aslında her biri birbirini kıskanmaktadır. Kutlamaya katılmış olan arkadaş sanat çevresinin içinde kendini yabancı gibi hisseder. İşçi sınıfına mensup olan ve uzun yıllar doğu illerinde çalışmış olan arkadaş sanatsal faaliyetlerden oldukça uzak kalmıştır. Sanat çevresindeki evlilikler ve arkadaşlıklar çoğunlukla kişisel çıkarlar göz önünde bulundurularak kurulmaktadır. Sanatçılar kişisel özgürlüklerine fazlasıyla düşkün, övünmeyi ve övülmeyi seven ve eğlence düşkünü karakterlerdir. Şairin karısı, şairle yaşadığı ilişki sonucunda gebe kaldığını öğrenmesi üzerine evlenme kararı almıştır. Fakat evliliğin ardından çocuk düşmüş ve ikili boş yere evlenmiş olurlar. Şairin karısı genç adamla genç kadının neden evlendiklerini anlayamaz. Sanat ve hayat üzerine konuşan karakterler oldukça bohem bir hayat tarzı sürdürmektedirler. Toplumsal ideolojiler sanatçılar için bir tür vicdani rahatlama aracıdır. Arkadaş ile hizmetçi sanatçıların gereksiz ve anlamsız tartışmalarını anlamakta zorlanırlar. Halkın anlamadığı bir dille konuşan sanatçıların topluma faydalı olamayacaklarını düşünürler.

Karşıt Sınıflara Mensup Olan Karakterlerin Evlenmesi Ardından yeni evli çift sahnede görülür. Sanatçı dostlarını bütün sevecenliğiyle karşılayan genç kadın, genç adamla nasıl tanıştığını ve evlendiğini anlatmaya başlar. Doğudaki yol yapım çalışmalarında tekniker olarak çalışan genç adam, dağların dinamitlenmesinden ve kapanmış olan yolların açılmasından sorumludur. Fakat bir işçi eylemi sırasında şirketin ortaklarından biri olan genç kadının babası yaralanır. Genç adam genç kadının babasını Erzurum'daki bir hastaneye götürür. Genç adam baba ölene kadar yanından ayrılmaz. Genç kadın babasını görmek amacıyla Erzurum'a gitmiş ve bu sayede genç adamla tanışmıştır. Genç adam genç kadına aşık olmuş ve birkaç buluşmanın ardından ona evlenme teklif etmiştir. Genç adama aşık olmuş olan genç kadın evlenme teklifini kabul etmiş ve ikili evlenmişlerdir. Sakin ve nazik tavırlarıyla genç adam herkesin ilgisini çeker. Fakat genç adam sanatçıların kendi aralarında geçen diyaloglardan hiçbir şey anlamaz. Arkadaş, işçiler arasında toplanan parayla alınmış olan hediyeyi genç adama teslim ettikten sonra evden ayrılır. Sanatçılar arasında sanat üzerine bazı tartışmalar ve diyaloglar gerçekleşir. Şair hizmetçiyle kırıştırmaya çalışır fakat hizmetçi onu kendinden uzaklaştırır. Şairin karısı eşinin bu davranışına hiç kızmaz ve bunun cinsellikle ilgili bir deney olduğunu söyleyerek hizmetçiyi küçümser. Her sanatçı yaptığı işi fazlasıyla önemsemektedir. Bundan dolayı herkes birbirini över. Genç kadın sanatçı dostlarıyla yakından ilgilenir ve genç adamdan sürekli bir şeyler ister. Kutlama boyunca genç adam bir hizmetçi gibi çalışır. Bir süre sonra yeni evlenmiş olan çift dinlenmeye çekilir. Hizmetçi davetlileri evlerine gönderir. Aradan geçen birkaç gün hizmetçi tarafından özetlenir. Genç adam eskisi gibi işe gitmeye, çok çalışmaya devam eder. İşe gittiği kıyafetler eski ve kirlidir. Fakat eşinin isteği üzerine genç adam her akşam banyo yapmaya başlar. Genç kadınsa öğle vakitlerinde uyanmaya, saz çalmaya, keyif yapmaya, müzik dinleyip tiyatro izlemeye devam eder. Genç kadın sanatçı bir kimliği olmamasına rağmen sürekli sanat çevreleriyle vakit geçirmektedir. Dostları evine gelmediği zamanlarda kendisi onların yanına gider.

Cicim Ayları ve Genç Kadının Yazılığa Gitmesi İkinci tablonun başında yeni evli çift, yemek masasında oturmuş kahve içmektedirler. Hizmetçi genç çifte hizmet etmektedir. Genç adam hizmetçiyi çalışkanlığından dolayı takdir eder. Genç adam, yolda kalan sekiz kişiyi bir makineyle kurtarmıştır. Genç kadın genç adamın boynuna sarılır ve onu bir kahraman olarak gördüğünü dile getirir. Genç adamsa yalnızca işini yapmış olduğunu düşünmektedir. Eşiyle birlikte sanat etkinliklerine katılan genç adam yorgunluktan bitkin düşer ve uyur. Genç kadın genç adama onu çok sevdiğini fakat sanattan hiç anlamadığını söyler. Genç kadın genç adamın tiyatro izlemesini, müzik ve opera dinlemesini ve resim sergilerine gitmesini ister. Genç adam sanatın değerinin farkındadır. Fakat bir işçi olarak bu tarz

etkinliklere ayırabilecek zamanı yoktur. Genç adam genç kadına sanatı sevmek ve onunla ilgilenmek konusunda söz verir. Ardından genç evli çiftte ressam katılır. Genç kadın ressama yeni yaptığı resmini gösterecektir. Genç adamla ressam bir süre baş başa kalırlar. Ressam genç adama işçi grevlerinde son durumun ne olduğunu sorar. Genç adam, işçi sendikalarının düzenin bir parçası olduklarını ve işçilerin istediklerini elde edemeyeceklerini söyler. Bir burjuva olarak direnişçi emekçi romantizmine hayran olan ressam söylemlerinden dolayı genç adama kızar. Genç adam ressama eserleriyle ilgili bazı sorular sorar. Fakat sorduğu sorulardan resim sanatından hiç anlamadığı belli olur ve bundan dolayı ressam ondan sıkılır. Genç kadın ressamın yanına gelir ve ikili baş başa kalır. Paris'te eğitim almış şişman bir ressamın açtığı sergide bütün eserlerinin satılmış olmasına ressam epey içerlemiştir. Onun sanat anlayışını ve insanların zaafalarını sömürmesini (cinsellik, pornografi vb.) eleştirir. Daha sonra ressam genç kadına, sanattan hiç anlamayan genç adamla neden evlendiğini sorar. Genç kadın genç adamın yalınlığından, dürüstlüğünden ve basitliğinden hoşlanmıştı. Genç kadın ressama çizdiği resmi gösterir. Ressam genç kadının resmini nazik bir dille eleştirir. Ona daha fazla çalışması gerektiğini söyler. Ardından yaz tatilinde ne yapılacağı konuşulur. Ressamın önerisi üzerine genç kadın, ailesinin tatil beldesindeki evine gitmeye karar verir. Genç kadın birçok sanatçı dostunu eve davet eder. Böylece genç kadın resim çizebilmek için daha iyi bir ortam ve daha çok zaman bulmuş olacaktır. Genç adam, yalnızca tatil günlerinde yazlığa gidebilecektir. Şair, şairin karısı ve gitaristin sarhoş bir halde sahneye girmeleriyle birlikte tablo sonlanır.

Genç Adamın Diğerleri Tarafından Kullanılması Üçüncü tablonun başlangıcında şair ile gitarist, yazlığın derme-çatma verandasında oturmaktadırlar. Şair, yeni yazmış olduğu bir şiiri sesli bir şekilde okumaya başlar. Bunun üzerine gitarist hayattan iyice soğumuş olduğunu dile getirir. Toledo Şarkı Yarışması'na "Ellerindi" adlı besteyle katılmış olan gitarist, Jüri Başkanıyla yatmayı kabul etmediği için yarışmayı kazanamadığını söyler. Şair gitariste başkanla yatmış olması gerektiğini ve onunla yatmamış olduğu için kendisinin aptal olduğunu açık bir şekilde dile getirir. Genç adam elindeki poşetlerle verandanın önünde görünür. Genç kadın genç adamı mutlulukla karşılar. Genç adam, eşiyile birlikte geçireceği kısacık tatili ipe çekmiştir. Fakat genç kadın genç adama, yakın zaman önce tanışmış olduğu bir garsonun düğününü kendi evinde yapacağına söz verdiğini söyler. Genç kadın, yüzü ortaçağ barbarlarına benzeyen garsonun resmini yapmak istemektedir. Genç kadın genç adamdan eve geri dönmelerini ve elbiselerini yanına kadar kendisine getirmelerini söyler. Genç adam genç kadının bencilliğine ve ikiyüzlülüğüne çok kızmış olsa da onun isteğini yerine getirmeyi kabul eder. Diğerleri getirilen yemeklerle ziyafet çekerken genç adam eşinin elbiseleri için yola koyulur.

Genç Kadınla Ressam Arasında İlişki Yaşanması Gece vakitlerinde yazlık evin verandasında ressam ile genç kadının birlikte oturdukları ve sohbet ettikleri görülür. Ressam, dün gece bulunduğu eğlenceli ortamdaki çok mutludur. Fakat hayattan ve insanlardan iyice soğumuştur. Ressam genç kadına ölmeyi dilediğini ve gelecekte hiçbir şey beklemediğini söyler. Genç kadınsa gelecekte umutlu olduğunu dile getirir. Ressam genç kadına ileride iyi bir ressam olacağını ve bundan dolayı geleceğe umutla bakabildiğini söyler. Genç kadın ressama, yakın gelecekte eserlerinin herkes tarafından konuşulacağını ve ülkenin en meşhur ressamı olacağını söyler. Ardından ressam genç kadına aşık olduğunu itiraf eder. Eşinden çekiniyor olsa da genç kadın da ressamla birlikte olmak istemektedir. İkili yaz boyunca gizlice görüşmeye başlar. Hizmetçi, genç kadın ile ressam arasında yaşanan ilişkinin farkındadır. Zenginlerin hayatlarını istedikleri gibi yaşadıklarını fakat fakirlerin sürekli baskı altında tutulduklarını düşünür. Komşu evin bahçivaniyla birkaç defa konuşmuş olan hizmetçiyi genç kadın azarlamıştır. Hizmetçinin babası genç kadının babasının eski çalışanlarından biridir. Bir iş kazası sonucunda hizmetçinin babası hayatını kaybetmiştir. Genç kadının babası kızının yalnız büyümesini istemediği için hizmetçiyi besleme olarak yanına almıştır. Kendini genç kadının babasına borçlu hisseden hizmetçi, ressamla yaşadığı ilişkiyi bilmesine rağmen, genç kadının yanında kalmaya karar verir.

Genç Kadının Mutsuzluğu ve Genç Adamın Doktora Tezi Savunmasına Hazırlanması Beşinci tabloda doktora tezini savunacak olan genç adamın, sabahın erken saatlerinde masaya oturup ders çalıştığı görülür. Her sabah kahvaltısını kendi hazırlayan genç adam, doktora tezini savunmanın telaşı yüzünden yemek yemeyi unutmuştur. Onun sesini duymuş olan hizmetçi genç adama yemek ve çay koyar. Hizmetçinin hizmetleri karşısında genç adam mahcup olur. Gece uyuyamamış olan genç kadın ikilinin yanına gelir. İlk defa erken saatlerde uyanmış olması ikiliyi şaşırır. Üzgün ve huysuz olan genç kadın eşine sitem eder ve kendisine yeterince ilgi gösterilmediğini söyler. Halbuki genç kadın bütün yaz mevsimini dostlarıyla birlikte yazlıkta geçirmiş ve daha sonra motor seyahatine çıkmıştır. Genç adam; motor seyahatinden erken dönmüş ve en son düzenlenen davette sarhoş olup ressama söylenmiş olan genç kadının ressamla birlikte olduğunu anlamıştır. Genç adam genç kadına bunu

bildiğini üstü kapalı bir biçimde ima eder. Eşinin bütün söylemlerine gülümseyerek karşılık veren genç adam eşyalarını toplayıp fakülteye gider.

Genç Kadınla Ressamın Ayrılması Bir süre sonra şairin karısının neşeli bir halde sahneye girdiği görülür. Şairin karısı genç kadına ressamın son çalışmalarını över ve onun yakın zamanda ünlü olacağını söyler. Düzenlenen son davette ressamın öykücü bir kadınla kırıştırdığını gören genç kadın olay çıkarmıştır. Ressamın sahneye girmesiyle şairin karısı mekandan ayrılır. Kendisinden ayrılmak istemesi üzerine genç kadın ressama kendini öldüreceğine dair mektuplar yazmaya başlamıştır. Genç kadınla birlikte olmaktan sıkılmış olan ressam, ondan her ne kadar kurtulmaya çalışsa da başarılı olamamıştır. En sonunda ressam genç kadına öykücü kadınla birlikte olduğunu ve kendisini rahat bırakması gerektiğini söyleyip evi terk eder. Yatak odasına giden genç kadın ağlamaya başlar.

Davet Hazırlığı ve Başarılı Tez Savunmasının Kutlaması Bir süre sonra telaş içinde oturma odasına gelen genç kadın yazı makinesini, masasını ve bütün kitaplarını içeri taşır. Hizmetçiye akşam davet düzenleyeceğini ve bütün yazarları davet edeceğini söyler. Bu sırada genç adam ve arkadaşı eve gelirler. Arkadaş, tezini başarıyla savunmuş olan genç adamı tebrik eder. Onun öğretim üyesi olarak fakülteye davet edileceğinden emindir. Fakülteadaki öğrenciler genç adama hayranlık duymaktadırlar. Arkadaş genç adamın ülkeye ve insanlığa oldukça faydalı bir çalışma bıraktığını düşünmektedir. Ardından duvardaki tabloya bakan arkadaş genç kadının sanatçı dostlarını düşünür. Arkadaş genç adama, dağlarda çalıştığı dönemlerde genç kadının dostlarını düşünerek çok güldüğünü ve eğlendiğini söyler. Arkadaş onun dostlarını ve dostlarının eserlerini anlamamaktadır. Kendisi de bir mühendis olarak köprü, viyadük ve yol gibi yapılar inşa etmektedir. Ressamın çizmiş olduğu resmin kendisine hiçbir şey ifade etmediğini söyler. Genç kadın ikilinin yanına gelir. Davet için hazırlık yapmaktadır. Genç kadın genç adamın başarısıyla hiç ilgilenmez. Arkadaşın tablodaki resimde ne anlatıldığını sorması üzerine genç kadın resmi duvardan indirir. Ardından hizmetçi ikilinin yanına gelir ve bir yolun üzerine toprak kaymış olduğunu haber verir. İki arkadaş yolu açmak için evden aceleyle ayrılırlar.

İkiyüzlülük ve Samimiyet Daha sonra yazarlar için düzenlenen davete geçilir. Bir roman yazıyormuş gibi davranan genç kadın etrafındakileri etkilemeye çalışmaktadır. Yazar konuklar, rakip olarak gördükleri diğer yazarlar hakkında dedikodu yapmaktadırlar. Halk için sanat yaptıklarını iddia eden sanatçılar toplumun gerçeklerinden oldukça uzak görünmektedirler. Genç kadına ressamın yaptığı son tablonun nasıl olduğu sorulur. Genç kadın ressamın yaz boyunca tablo üzerinde çalıştığını fakat tablonun güzel olmayacağını anlaması üzerine kendisinin oradan erkenden ayrıldığını söyler. Tenor, oyuncu, romancı ve genç kadın arasında sanat, toplum ve düşünce üzerine tartışmalar gerçekleşir. Genç kadın romancıya yeni yazmayı bitirdiği roman bölümünü okutur. Yeni Roman akımının ilkeleri çerçevesinde sınıfsal çatışmayı yeni bir gerçeklikle işlediğini söyleyen genç kadın romancıyla tartışmaya başlar. Bu sırada arkadaş çamurlu kıyafetleriyle eve girer ve yorgunluktan olduğu yere çöker. Arkadaş genç kadına bir an önce hastaneye gitmesi gerektiğini söyler. Fakat evdekiler onunla hiç ilgilenmeden tartışmalarına devam ederler. Bir ara hizmetçi elindeki gazeteyle içeri girer. Genç adamın doktora tezi gazetelerde haber olmuştur. Gazeteler genç adamın yeni bir şey keşfettiğini duyurmaktadırlar. En sonunda arkadaş çevresindekilere sesini duyurur. Genç adam, üzerine toprak kayan yolun yeniden toprak altında kalmasıyla hayatını kaybetmiştir. Arkadaş ve genç kadın evden ayrılırlar. Onların evden ayrılmalarının ardından sanatçılar genç adamı her konuda yüceltirler. Herkes onunla ne kadar samimi dost olduklarından, sanattan ne kadar iyi anladığından ve ne kadar çalışkan bir bilim insanı olduğundan bahseder. Sanatçılar birbirleriyle yarışıyor muşcasına üzüntülerini göstermeye çalışırlar. Hizmetçi cenazenin nereden kaldırılacağını sorar. Sanatçılar cenaze hakkında bir şey bilmediklerini fakat törenin çok gösterişli olacağını söylerler.

Hizmetçinin İşçi Olması Oyunun sonunda hizmetçi bir monologla seyircilere seslenir. Genç adamın cenazesi sanatçıların vadettikleri gibi hiç gösterişli olmamıştır. Fakat sanatçılar genç adamın tabutunu taşımak için birbirleriyle yarışmışlardır. İçinde yaşadığı ikiyüzlü ortama daha fazla tahammül edemeyen hizmetçi ablasının evinden ayrılıp bir fabrikada işçi olarak çalışmaya başlar. Kendi sınıfı tarafından anlaşıldığını ve birbirlerini gerçekten anladıklarını düşünür.

Temalar

Toplumsal Sınıf Oyunu oluşturan kişi kadrosunda rol oynayan her karakter belirli bir toplumsal sınıfın ve zümrenin temsilcisi niteliğindedir. Genç adam, arkadaş ve hizmetçi oyunda işçi sınıfını temsil etmektedirler. Onların haricinde genç kadın, şair, şairin karısı, gitarist, oyuncu, tenor, romancı ve

ressam toplumun üst tabakasını temsil etmektedirler. “Evrenden, ülkeden ve içsel sıkıntılardan yakından “ünlü sanatçı” kesimi, her şeyin sanat eserine dönüştürülebilir olduğu inancıyla yaşam sürerken, aynı zamanda halkın aydınlanmasının ve iyileşmesinin de kendi elleriyle olacağını düşünmekten geri durmuyor. Üstelik bu düşüncüyü her fırsatta savunarak ortaya atıyor. Bunun bir çelişki olduğu gerçeği ise Hizmetçi ve Arkadaş karakterleri üzerinden belirginleştiriliyor. Genç Kadın’ın evine girip çıkan misafirler, temsil ettikleri alanı kendi kimliklerine yakın olan kimselerle paylaşmaya özen gösterirken; Hizmetçi, Genç Adam ve Arkadaş karşısında sınırlarını koruyan, kişisel çizgilerini muhafaza eden bir üslup tutturmaya dikkat ediyorlar. Çünkü temsil ettikleri alan, kibirli bir dairenin keskinleşmesiyle önüne gelen her şeyi aşağılamaktan geri durmuyor” (Öztürk 2018). Sanatçı çevrenin ikiyüzlü tutumu ve davranışları zaman içinde birbirlerine zarar vermelerine sebep olur. Kendi hayatını çalışarak kazanmış olan genç adam emeğin ne kadar değerli bilmektedir. Fakat sanatçı çevreler yalnızca sanatın ve sanat eserlerinin değerli olduklarına inanmaktadırlar. Direnişçi emekçi romantizmi sanatçıları her ne kadar cezbetse de aslında halk tabakasını hiç tanımamaktadırlar ve halk tabakasından olan kişileri hızla kendi aralarında ötekileştirirler. Genç adam, hizmetçi ve arkadaş; çalışkan, vefakar, dürüst, hoşgörülü, mantıklı, tokgözlü, samimi, cömert, yardımsever ve güvenilir karakterlerdir. Fakat toplumun üst tabakasını temsil eden sanatçı karakterler; ikiyüzlü, hasmane, bencil, düşüncesiz, açgözlü, duygusal, kurnaz, yalancı ve güvenilmez karakterlerdir.

Aldatma Yol yapım işçilerinin başlattığı grev sırasında ağır bir şekilde yaralanan babasının Erzurum’daki bir hastaneye yatırılmasının ardından genç kadın oraya gelir. Genç kadın, babasını kurtarıp Erzurum’a getirmiş olan genç adamla vakit geçirir ve birkaç defa birlikte akşam yemeğine çıkarlar. Genç kadından etkilenen genç adam fazla vakit kaybetmeden ona evlenme teklif eder. Genç adamda özel bir şeylerin olduğunu sezmiş olan genç kadın evlenme teklifini kabul eder. Sürekli olarak sanatçı dostlarıyla vakit geçiren genç kadın, kendisi bir sanatçı olmamasına rağmen öyleymiş gibi davranır ve onlara özenir. Genç kadın ressam dostu gibi resim yapmaya çalışır ve ona özenir. Daha iyi resimler çizebilmek amacıyla genç kadınla ressam bütün yazı yazılıktaki geçirirler. Fakat bu dönem boyunca ikili birbiriyle yakınlaşmış ve birlikte aşk yaşamaya başlamışlardır. Genç adam, eşi tarafından aldatıldığını bilmesine rağmen oldukça serinkanlı davranır. Yaz mevsiminin bitmesinin ardından ressam öykü yazarı bir kadınla birlikte olmaya başlar ve genç kadını terk eder. Bunun üzerine genç kadın çok kısa bir süre üzüldükten sonra hemen hedef değiştirir. Evin bütün dekorasyonunu bir yazara uygun bir şekilde değiştirir ve romancıyı etkilemeye çalışır. Genç kadın, ünlü bir sanatçıyla birlikte olmayı takıntı haline getirmiştir.

Kendini Kandırma Kendilerini toplumun ve halkın bir parçası olarak gören sanatçı zümresi aslında sözde uğruna çalıştıkları kitleden oldukça kopuklardır. Devamlı olarak halktan ve toplumdan bahseden sanatçı sınıfını cezbeden tek şey direnişçi emekçi romantizmidir. Toplumun gerçeklerinden ve dinamiklerinden çok uzaktırlar. Sürekli olarak gösterişli davetlerde ve sergilerde boy gösteren sanatçılar, aralarına bir şekilde karışmış olan işçileri hemen dışlarlar. Halkçılık söylemleri sanatçılar için bir tür vicdani rahatlama ve boşalma yolu gibi görünmektedir. Sanatçılar sürekli olarak topluma faydalı olmaktan, onu bilinçlendirmek ve ona yol göstermekten bahsederken genç adam toplum için somut faaliyetlerde bulunur. Hazırlamış olduğu doktora tezi ve yapmış olduğu işler sayesinde ülke ekonomisine ve topluma ciddi faydalar sağlar.

Ötekileşme Oyundaki kişi kadrosu yoğunluklu olarak sanatçı zümreyi temsil eden karakterlerden oluşmaktadır. Genç kadının yanında hizmetçi olarak yaşayan hizmetçi, sanatçılar tarafından köle gibi kullanılır ve tacize uğrar. Hayatını çalışarak kazanan arkadaşın sanatsal faaliyetlerden pek anlamadığının anlaşılması üzerine sanatçı çevreler onu hemen dışlarlar. Genç kadının eşi olarak sanatçıların arasına giren genç adam da diğer iki karakterle aynı kaderi paylaşır. Genç adam eşi ve sanatçılar tarafından sürekli olarak kullanılır. Genç adam sanatçılara ve eşine hoşgörüyü yaklaşır. Fakat onların ne kadar ikiyüzlü olduklarını da kısa süre içinde anlar. Oyunun sonunda üst tabakanın içinde yaşarken bir sığıntı olduğunun ve ikiyüzlülüğe daha fazla katlanamayacağını farkına varan hizmetçi, ablasının yanından ayrılıp bir fabrikada işçi olarak çalışmaya başlar.

Kişi İncelemesi

Genç Adam (Sosyal/Mantıklı) Uzun yıllar doğu illerindeki yol yapım çalışmalarında tekniker olarak çalışmış olan oyunun başkarakteri, patronunun kızına aşık olur ve onunla evlenir. Evlendiği genç kadın sayesinde yeni bir topluluğun arasına katılan genç adam, sanatçı çevreyi anlamakta ve onlara uyum sağlamakta oldukça zorlanır. Kendini sanatçı çevreden soyutlayan genç adam eşini mutlu etmeye ve

doktora tezini bitirmeye çalışır. Genç kadınla evlenmesinin ardından genç adam, nezaketi ve çalışkanlığıyla ön plana çıkar. Fakat genç adamın iyi niyeti hem eşi hem de özellikle sanatçı karakterler tarafından suiistimal edilir. Bir işçi bilinciyle hareket eden erkek karakter için halka ve insanlığa hizmet etmenin en iyi yolu çok çalışmak ve dürüst olmaktır. Sanatçı karakterler tarafından ötekileştirilmiş olan genç adamın en yakın dostu arkadaştır. Arkadaş haricinde genç adamı en iyi anlayan oyun karakteri hizmetçidir. Bütün işlerini tek başına halleden, topluma hizmet eden ve hazırlamış olduğu doktora teziyle insanlığa katkı sağlayan genç adam oldukça olumlu bir karakterdir. Eşinin ressamla yasak aşk yaşadığını bilmesine rağmen serinkanlılığını kaybetmez ve kendini işine verir. Toprak kayması sonucunda kapanmış olan bir yolu açmaya giden genç adam, yeniden toprak kayması üzerine hayatını kaybeder. Doktora tezi gazetelere haber olan genç adam sanatçı çevrenin saygısını kazanır. Fakat genç adam çoktan hayatını kaybetmiştir.

Nazik Genç kadınla evlenmesinin ardından sanatçı çevreyle tanışan genç adam, onlarla aynı dünya görüşünü paylaşmamasına rağmen onlara karşı oldukça nazik davranır: “GENÇ ADAM: Rica ederim. Rahatsız olmayın. Asıl benim görevim.. GİTARİST: Aaa, ama aşkolsun! Biz karınızın evini hep kendi evimiz biliriz.. Yoksa şimdi siz evsahibi, biz de konuk mu olacağız a canım? GENÇ ADAM: Lütfen... Alışkanlıklarınızı hiç bozmayın.. Rahatınıza bakın..” (Ağaoğlu 2017, 38-39).

Alçakgönüllü Grev sırasında ağır yara alan genç kadının babasını Erzurum’daki bir hastaneye götürür ve ölümüne kadar onu orada bekler: “GENÇ KADIN: Neyse, neyse.. İşte, kar kıyamet.. Çocukcağız alıyor babamı, Erzurum’daki hastaneye getiriyor. Kendi anlatmaz. Çok alçakgönüllü biri..” (Ağaoğlu 2017, 41).

Cesur Genç kadın sanatçı dostlarına genç adamın ne kadar cesur biri olduğundan bahseder: “GENÇ KADIN: Bana telgraf çekip Erzurum’a çağırdıklarında babam ölüm yatağında anlattı onun kahramanlıklarını. O da ölünceye değin babamın başucundan ayrılmadı zaten..” (Ağaoğlu 2017, 41).

Çalışkan “(...) Kendi çayını kendisi yapar. Geçirip üstüne eski püskü bir şeyler, hadi bakalım işine koşar. Ondan sonra ta akşam karanlığı döner eve. Öyle, toz toprak içinde.. Yorgun argın. Ablam onu alıştırdı. Kapıdan girdi mi doğru banyoya. Yıkanır, giyinir, kuşanır.. Temiz-pak, sofraya öyle gelir” (Ağaoğlu 2017, 56).

Mantıklı Genç kadın genç adamdan sanatsal faaliyetlerle daha fazla ilgilenmesini ister. Fakat zamanının çoğunu çalışarak geçiren genç adamın bu isteği gerçekleştirecek yeterli vakti yoktur: “GENÇ ADAM: Demek istediğim, herkesin işi başka. Evet. Ben resimden, müzikten, operadan, tiyatrodan anlamam. Fakat şöyle düşünürüm: Mademki birtakım akıllı, yetenekli insanlar bu sanatlara bütün ömürlerini verirler ve mademki birtakım akıllı insanlar da bu sanatlardan yararlanmak için dünyanın parasını ve zamanlarını harcarlar; öyle ise bu sanatlar gereklidir. Evet. Ben pek anlamıyorum. Ama anlamamak bu sanatlara karşı koymak, onları gereksiz saymak demek değil ki” (Ağaoğlu 2017, 62).

Bilinçli İşçi hareketlerinden umutlu olan sanatçıların görüşlerine katılmaz: “GENÇ ADAM: Pek anlamam ama.. Bu Grev Kanunu ne olsa bu düzenin kanunu.. Yani kanunları yapanlar bu düzenin kanun koyucuları.. Siz daha iyi bilirsiniz ama.. Kurulan İşçi Sendikası da..” (Ağaoğlu 2017, 63).

Özverili Eşinin hiçbir şeye muhtaç olmak istemeyen erkek karakter keyif için satın aldığı şeyler için fazladan çalışır: “GENÇ ADAM: Bak. Burda her şey var. Hangisinden olsun? (Gülümser) İçki hiç eksik değildir bizim evde. (Eğilir, iki bardak çıkarırken) Şey... Bilirim.. Haramı da sevmezsin, mirası da... Korkma.. İkisinin de katışığı yok bunlarda. (Doğrulur arkadaşına göz kırpar) Karım bilmez.. Akşamüstü, iş paydos dedi mi, ne yapıyorum biliyor musun? Üç zengin çocuğuna matematik dersi veriyorum. Ders başına otuz lira... Kötü mü? Votka ha? Ne dersin?” (Ağaoğlu 2017, 129).

Bilge Çevresinde dönen bütün entrikaların ve çevresindeki sanatçı kişilerin psikolojilerinin bilincindedir: “GENÇ ADAM: (...) Biliyor musun? Bazan tuhaf bir duyguya kapılırım. Çevremde birtakım küçük çocuklar birtakım oyunlar oynamaktadırlar. Yücelik, ölümsüzlük oyunları.. (Bir ân durur) Aşk oyunları. Şimdiye dek kaç çocuk düşlerini bir oyun yapmış ve oyunlarında bir kılıç darbesiyle binlerce insanı bir canavarın elinden kurtarmıştır. Kaç çocuk bir canavarın elinden binlerce insanı kurtarıırken gönlünde hep bir prenses yaşatmış, canavarı orta yerinden ikiye bölen kılıcını yeniden beline kuşanıp prensesini almaya gitmiştir. Oyun prensesleri de hep bu oyun kahramanlarını düşlerler.

Bazan oyun olduğunu bile bile canavarı öldürdüğünü sanan beli oyuncak kılıçlı altı değnekten yağız atlı oğlan çocuklarına ömürleri boyunca vurgun yaşarlar...” (Ağaoğlu 2017, 133).

Genç Kadın (Kapalı/Duygusal) Zengin bir sermayedarın kızı olan kadın karakter, hiçbir meziyeti olmamasına rağmen düzenli olarak evine sanatçıları toplayıp ziyafetler vermektedir. Yol yapımı işçilerinin başlattığı bir grev sonucunda babası yaralanır ve hastaneye kaldırılır. Bu sayede genç kadın genç adamla tanışır. Genç adamda farklı bir şey olduğunu sezinleyen genç kadın onun evlilik teklifini kabul eder. Sanatçı çevrenin bir parçası olmaya çalışan kadın karakter eşini sürekli olarak ihmal eder hatta onu kullanır. Tam anlamıyla bohem hayatı yaşayan kadın karakter öğle vakitlerinde uyanır, müzik dinler, saz çalar, resim yapar, tiyatro ve operaya gider ve sanatçı dostları için gösterişli davetler düzenler. Sanatçı çevrenin bir parçası olmaya çalışan kadın karakter toplumun gerçeklerinden oldukça uzaktır. Yarı aydın bir bilince sahip olan kadın karakter halk için sanat yaptığını iddia etse de asıl amacı belirli bir zümrenin parçası olmaktır. Sanatçı dostları gibi işçi sınıfına mensup olan karakterleri ötekileştirir. Eşi olan genç adamı ressam dostuyla aldatır. Zira ressamı etkileyebilmek için resim sanatıyla uğramıştır. Ressam tarafından terk edilmesinin ardından genç kadın romancıyı etkileyebilmek için roman yazmaya başlar. Eşinin başarıları ve çalışmalarıyla hiç ilgilenmez. Genç adamın hayatını kaybetmesinin ardından onun gerçek değerini anlar. Fakat genç adam çoktan ölmüştür.

Mutlu Genç kadın genç adamla evlendikten sonra kendileri için düzenlenmiş olan davete katılır. Sanatçı dostlarını gördüğü için oldukça mutludur: “GENÇ KADIN: (Alkışlayarak, büyük bir mutluluk içinde odaya dalar. Dosdoğru Şair’e yürür. Onu öperek) Benim için yazdığın şiir (Gitarist’i öper) üstelik bestelenmiş bile! Ne güzel bir sürpriz bu çocuklar! (Gider, arkadaşlarına yaklaşmakta olan kocasını kolundan çeker) Gel şekerim gel bak.. Bütün sanatçı dostlarım burada!. Seveceksin hepsini de” (Ağaoğlu 2017, 37).

Heyecanlı Sanatçı dostlarına eşinin işinden bahseden genç kadın fazlasıyla heyecanlanır. Genel olarak heyecanlı bir karakterdir: “GENÇ KADIN: Erkek. Hem tam bir erkek.. Dinleyin bakın.. Babam onu geçen yıl Doğu’daki bir yol yapımında tanımış. Küçük bir tekniker. Ama yaptığı işleri bir görerseniz. Koca koca dağları deviriyormuş dinamitle.. Düşünün!. Dinamit...” (Ağaoğlu 2017, 40).

Özenti Genç adamın ani evlenme teklifini bilinmezlikleri sevdiği için kabul etmiştir: “GENÇ KADIN: Biliyorum.. Anlamıyorsun.. Anlaşılır gibi değil ki zaten.. Belki de bu anlaşılmazlığı seviyorum ben. Saf bir görünüşü var, evet. Ama ne bileyim, tuhaf bir duygu işte.. Babam gömüldükten sonra birkaç kez beni yoklamaya geldi. Sonra birlikte birkaç kez şirin balıkçı lokantalarında yemek yedik. Bir akşam baktım, birden evlenme teklif ediverdi.. Bu arada meğer ben de ona âşık olmuşum... (O sırada elinde buz kabı ile içeri giren kocasına) Gel, gel.. Tam da senden söz ediyorduk...” (Ağaoğlu 2017, 42).

Tembel Genç kadın tam anlamıyla vasıfsız burjuva hayatı yaşamaktadır: “HİZMETÇİ: (...) Ablam sabahları on birde kalkar. Evlenmeden önce de böyle idi. Şimdi de böyle.. Kalktı, değil mi? Hava kapalı ise biraz saz çalar, biraz plâk dinler, hava güneşli ise resim yapar. Saat bire doğru kuş kadar yemek yer. Terzisine gider. Ucuz ucuzuna ne elbiseler diktirir, aklım durur (...)” (Ağaoğlu 2017, 56).

Sitemkar Sanatsal faaliyetlerle hiç ilgilenmeyen eşini eleştirir: “GENÇ KADIN: Hiç tiyatroya, resim sergilerine gitmiyorsun.. Hiç konser dinlemiyor, evde bir plâk bile çalmıyorsun. Akşamları hep ya oturduğun yerde uyuyakalıyor, ya da gidip içerde ders çalışıyorsun...” (Ağaoğlu 2017, 61).

Sevecen Yaz mevsimini yazlıkta geçiren genç kadını genç adam ziyaret eder. Genç kadın genç adamı oldukça sıcak karşılar. Fakat daha sonraki davranışları onun ne kadar ikiyüzlü olduğunu gösterir: “GENÇ KADIN: Seni gördüğüme nasıl sevindim bilemezsin! Dün, bütün gece rüyamda seni gördüm. Acaba hasta mı diye içim içimi yedi durdu. (Onu kendinden uzaklaştırır, bakar) Dur bakayım nasılsın? Yoo iyisin.. Çok iyisin!” (Ağaoğlu 2017, 84).

Gösterişçi İşinden vakit ayırıp yazlığa gelmiş olan eşini gösteriş merakı yüzünden yeniden eve gönderir: “GENÇ KADIN: Seni buraya tanı gönderdi. Hadi sevgilim, hadi hayatım. Hemen al şu anahtarları. Eve koş. Dolapta leylak rengi bir elbisem var. Biliyorsun ya? En önde asılı. Onu al. Sonra.. Sandık odasının sağ yanında, yerde iki mukavva kutu göreceksin. Üsttekini aç. İçinde birçok tüller var.

Onları al. Tüllerin altında çiçekler olacak. Usulca çıkar. Zedelenmesinler. Hepsini de getir. Ben burada seçerim. Eldiveni de çarşıdan alırsın. Uzun, beyaz bir eldiven olmalı. 7 Numara” (Ağaoğlu 2017, 87).

İkiyüzlü Ressam tarafından terk edilen genç kadın çok üzülür. Fakat çok kısa bir sürede kendini toparlayıp romancıyı etkilemeye çalışır: “RESSAM: (Alaycı güler) Nerden öğrendin bu budalaca sözler? Romantik çağın kadınlarına taş çıkartıyorsun. (Kadın sessiz ağlar) Hadi, kes şu ağlamayı. Asıl ağlaması gereken benim. Ağlamam için yığınla sebep var. Yine de üstüne çıkıyorum kederimin...” (Ağaoğlu 2017, 116).

Hizmetçi (Sosyal/Mantıklı) Genç kadının babasının işçilerinden biri olan babasını iş kazası sonucu kaybetmiştir. Genç kadının babası, kızının yalnız büyümesini istemediği için hizmetçiyi besleme olarak yanına almıştır. Oyun boyunca seyirciye/okura dolaysız bir şekilde seslenen tek kişidir. Her tablunun açılışı onun uzun monologlarıyla yapılır. İşçi sınıfına mensup olan kadın karakter genç kadına karşı borçlu olduğunu hissetmektedir. Fakat zaman içinde sanatçı çevrenin ikiyüzlülüklerini daha iyi gören ve genç adamın neler yaşadığına şahit olan hizmetçi, ablası olarak nitelendirdiği genç kadının yanından ayrılır. Sanatçı çevre tarafından ötekileştirilen kadın karakter şairin tacizine uğrar. Oldukça çalışkan, vefakar, sadık, dürüst, sorumlu, dakik, hoşgörülü ve uzlaşmacı bir karakterdir. Uzun monologlarıyla tablolar arasındaki boşlukları doldurur ve yazarın sözcülüğünü yapar. Ablası olarak kabul ettiği genç kadına uzun yıllar boyunca sadakitle ve minnetle hizmet etmiştir. “HİZMETÇİ: (...) Bu büyük kente on iki yaşında geldim. Şimdi yaşımda yirmi altı. Şu evin (başıyla perde gerisini gösterir) hizmetçisiyim” (Ağaoğlu 2017, 21).

Eleştirel Ablasının sanatçı dostlarını eleştiren hizmetçi, genç adamın evde yaşamasıyla birlikte olaylara farklı bir gözle bakmaya başlamıştır: “HİZMETÇİ (...) Onlar her şeyi görür, ben hiçbir şeyi görmem. Ama, sadece buyrukları yerine getirdiğim bu eve koca olarak sessiz bir adam girip çıkmaya başladıktan sonra düşüncelerim değişti. Her şeyi yeni bir gözle görmeye alıştım” (Ağaoğlu 2017, 22).

Özgüvensiz Sanatçı karakterlerin arasında kendini değersiz hisseder: HİZMETÇİ: “(Tepsiyi büfeye bırakarak) Biz nasıl girmişiz o koca saraya, onca büyük adamın yanısıra?. Bize gelenek... (elini sallar)” (Ağaoğlu 2017, 30).

Dürüst Sürekli olarak toplanıp aynı konular üzerine konuşup hiçbir şey yapmayan sanatçılara düşüncelerini açıkça ifade eder: “HİZMETÇİ: Aaa, Bir de ne düşünüyüyorsunuz.. Peki ama bıkmıyor musunuz her gün konuştuklarını konuşmaktan? Gören de memleketi siz adam edeceksiniz sanır” (Ağaoğlu 2017, 53).

Sözcü Monologlarıyla tablo geçişlerindeki boşlukları dolduran hizmetçi yazarın sözcülüğünü yapar: “HİZMETÇİ: (...) Belki şaşacaksınız ama, yeni evliler gül gibi geçinip gidiyorlar. Abimin ağzı v ar dili yok. Ablama da tapıyor. Onu kendinden öyle üstün görüyor ki!.. Her sabah gün doğmadan, benden önce kalkar. Kendi çayını kendi yapar (...)” (Ağaoğlu 2017, 55-56).

Sitemkar Neredeyse her gün genç kadının evinde toplanan sanatçılar hiçbir işe yardım etmezler. Hizmetçi onların bu tutumuna sitem eder: “HİZMETÇİ: (Elinde öteberi ile girer. Bir köşede duran masayı orta yere çekmek isterken bilerek Gitarist’in ayağına vurur) Azıcık yardım etsenize... (Genç Adam doğrulur) Yoo.. Siz oturun. Yorulmuşsunuz. (Şair’e) Tutun bakalım şunun ucundan..” (Ağaoğlu 2017, 81).

Öfkeli Sanatçıların kendini beğenmiş tavırlarına daha fazla katlanamayan hizmetçi öfkelenir: “ŞAIR: (Merdivenlerden çıkar, gelir) (Masaya bakar. Hizmetçi’ye) Hani bu karideslerin sosu? HİZMETÇİ: (Öfkeyle ona bakar) Yok. Sos da yok, bir şey de. (Tabağın birini alır, öfkeyle çıkar)” (Ağaoğlu 2017, 89).

Gerçekçi Komşu evin bahçıvanıyla birkaç kez kıştırmış olan hizmetçiyi genç kadın azarlar. Fakat hizmetçi genç kadının ressamla birlikte olduğunu bilmektedir. Düşüncelerini ona dürüstçe söyler: “Yoo abla, yeter artık!” dedim. “Siz daniskasını yapınca adı sanat, biz iki konuşunca manat mı oluyor.” Valla dondu da kaldı. Besbelli kocasının kulağına gitmesinden çekindi tastamam. Oysa söyler miyim? Söylemem. Buna acıdığımdan değil, ötekine acıdığımdan. Adamcağızın aklını bir de biz mi karıştıralım?” (Ağaoğlu 2017, 99).

Bilinçli Ablasının evinde tanıdığı insanlar ve genç adam sayesinde hizmetçi kısmen de olsa sınıf bilincine sahip olur: "HİZMETÇİ: (...) İşte o denli bilgili kişiler arasında uzun yıllar yaşamış olmaktan görüp öğrendiklerim bunlar. Bir fabrikaya girdim. Ne olsa orada birbirimizin dilinden anlarız, birbirimizin dilinden anlayınca hem şaşırılmaz hem yalnız kalmayız. Anlaşırız" (Ağaoğlu 2017, 160).

Kaynakça

Ağaoğlu, Adalet. *Sessiz Bir Adam*. İstanbul: Everest Yayınları, 2017.

Öztürk, Semih. Artfulliving. 5 Şubat 2018. <https://www.artfulliving.com.tr/edebiyat/sessiz-bir-adamin-manevra-yankisi-taban-uyaniyori-i-14661> (Ağustos 28, 2021 tarihinde erişilmiştir).